

Velferðarnefnd Alþingis

Alþingi

101 Reykjavík

Reykjavík 19. mars 2018

Efni: Umsögn EAPN á Íslandi um frumvarp um breytingu á lögum um almannatryggingar nr. 100/2007 (frítekjumark vegna atvinnutekna við útreikning tekjutryggingar), 38 mál á 148. lögjafarþingi.

EAPN á Íslandi eru regnhlífasamtök félaga sem berjast gegn fátækt og félagslegri einangrun á Íslandi og voru stofnuð í upphafi árs 2011. Samtökin eiga aðild að EAPN (European Anti Poverty Network) sem voru stofnuð árið 1990. Lykilatriði í baráttu EAPN er virk þátttaka fólks sem lifir í fátækt. Í þeim tilgangi starfar Pepp á Íslandi innan EAPN á Íslandi sem samanstendur af fólki sem hefur sjálft upplifað fátækt og félagslega einangrun.

Aðildarfélögin eru Félag einstæðra foreldra, Hagsmunasamtök heimilanna, Hjálparstarf kirkjunnar, Hjálpræðisherinn, Kærleiksbjónusta kirkjunnar, Samhjálp, Sjálfsbjörg Landssamband hreyfihamlaðra, Velferðarsjóður Suðurnesja og Öryrkjabandalag Íslands.

Með frumvarpinu er lagt til að upphæð frítekjumarks sem kveðið er á um í b-lið 2. Mgr. 16. Gr. laganna hækkuð úr 300.000 kr. í 1.315.200 kr. og sú upphæð sem hingað til hefur verið endurnýjuð ár frá ári með bráðabirgðaákvæði lögfest varanlega.

Hærra hlutfall öryrkja en flestra annarra hópa í samfélaginu býr við fátækt eða félagslega einangrun. Í könnun Hagstofunnar um skort á efnislegum gæðum bjuggu 23% öryrkja og langveikra við skort á efnislegum gæðum og 11,3% bjuggu við verulegan skort á efnislegum gæðum árið 2014. Til samanburðar voru það 3,2% þeirra sem voru í fullu starfi sem bjuggu við skort á efnislegum gæðum og 0,6% sem bjuggu við verulegan skort á efnislegum gæðum ef þeir voru í fullu starfi þetta sama ár.

Skilgreining þeirra sem teljast búa við skort á efnislegum gæðum er að þeir búi á heimili sem þrennt af eftirfarandi á við. Þeir sem búa á heimilum þar sem fernt af eftirfarandi á við um eru taldir búa við verulegan skort:

1. Hefur lent í vanskilum húsnæðislána eða annarra lána vegna fjárskorts á síðastliðnum 12 mánuðum.
2. Hefur ekki efni á að fara árlega í vikulangt frí með fjölskyldunni.
3. Hefur ekki efni á kjöti, fiski eða sambærilegri grænmetismáltíð að minnsta kosti annan hvern dag.
4. Getur ekki mætt óvæntum útgjöldum (sem voru að upphæð 160 þúsund árið 2011).
5. Hefur hvorki efni á heimasíma eða farsíma.
6. Hefur ekki efni á sjónvarpstæki.
7. Hefur ekki efni á þvottavél.
8. Hefur ekki efni á bíl.

9. Hefur ekki efni á að halda húsnæðinu nægjanlega heitu.¹

Helsta markmið EAPN er að berjast gegn fátækt og félagslegri einangrun og verja hagsmuni þeirra sem búa við fátækt. Aðstæður fólks geta verið mismunandi og ólíkar ástæður fyrir erfiðleikum fólks. Afstaða EAPN er einföld: Fátækt og félagsleg einangrun eru brot á grundvallar mannréttindum því fátækt gerir fólki ekki kleift að lifa með reisn.

Meginrökstuðningurinn fyrir því að frítekjumarkið hefur hingað til ekki verið lögfest varanlega virðist vera fyrirhugaðar breytingar á örorkulífeyriskerfi almannatrygginga.

Í nýjum stjórnarsáttmála kemur fram eftirfarandi um breytingar á örorkulífeyri: „Ríkisstjórnin mun efna til samráðs við forsvarsmenn örorkulífeyrisþega um breytingar á bótakerfinu með það að markmiði að skapa sátt um að einfalda kerfið, tryggja framfærslu örorkulífeyrisþega og efla þá til samfélagsþátttöku. Í því samráði munu stjórnvöld fyrst og fremst ræða við Öryrkjabandalagið og Þroskahjálp og stefna að því að ljúka þeirri vinnu sem fyrst.“²

Enn liggur ekki fyrir niðurstaða úr þessu samráðsferli.

EAPN á Íslandi fagnar allri viðleitni til að bæta kjör þeirra sem verst standa og lögfesting frítekjumarksins í samræmi við bráðabirgðaákvæðið myndi sannarlega tryggja meiri fyrirsjáanleika, og draga úr óvissu og óöryggi líkt og kemur fram í greinargerð með frumvarpinu.

EAPN á Íslandi vill þó minna á að breytingar sem ætlað er að draga úr skerðingum tekna á greiðslur almannatrygginga nýtast þeim sem hafa aðrar tekjur. Þannig leggur EAPN á Íslandi mikla áherslu á að ekki aðeins sé hugað að því að draga úr skerðingum vegna annarra tekna á greiðslum ólíkra bótaflokka, heldur að upphæðir bóta séu einnig hækkaðar til að mæta raunverulegri framfærsluþörf þeirra sem búa við fátækt og félagslega einangrun.

Virðingarfyllt

Fh. EAPN á Íslandi

Vilborg Oddsdóttir

Formaður EAPN á Íslandi

¹ http://px.hagstofa.is/pxis/pxweb/is/Samfelag/Samfelag__lifskjor__1_lifsgaedi/LIF02513.px/

² <https://www.stjornarradid.is/rikisstjorn/stefnuyfirlising/>